

HRVATSKA MISAO

PREDPLATA ZA ŠIBENIK I AUSTRO-UGARSKU GODIŠNJE K 14.—
POLUGODIŠNJE I TROMJESOĆNO SURAZMJERNO. MJESECNO
K 250.—POJEDINI BROJ 10 PARA.—OGLASI PO CIJENIKU.
PLATIVO I UTUŽIVO U ŠIBENIKU.

IZLAZI SVAKI DAN

TELEFON BR. 74.—ČEKOVNI RAČUN 129.871

UREDNIŠTVO I UPRAVA NALAZE SE NA TRGU SV. FRANE IZABRANCI, PERIVOJA.—VLASTNIK, IZDAVATELJ I ODGOVORNJI
UREDNIK JOSIP DREZGA.—TISKAR: HRVATSKA ZADRУZNA
TISKARA U ŠIBENIKU, U. Z. S. O. J.

BR. 133

GOD. II.

SIBENIK, utork 27. listopada 1914.

8.000 RUSA PRED IVANGORODOM ZAROBLJENO.

Naša srednjoškolska mladež.

Prvi paragraf školskog pravilnika kaže čisto i bistro, da je svrha srednjih škola odgojiti mladež religioznom. Moralno-religiozna obuka je sastavni dio ovakvih zavoda. Veoma pametno. Neda se promisliti odgoja bez moralne i religije. Škola, koja se ne temelji na ovakvom načelu, ne odgovara svojoj svrsi, te ne odgaja učenike već ih kvari. Lijepo piše u ovom pogledu duboki poznavatelj moderne Francuske Balzac u predgovoru svojog „Comédie humaine“ protiv onih koji izopćaše škole, uvezši kao podlogu „moderni moral“. Sočitljivi je život — piše on — sličan ljudskom životu. Narodima se može dati dug vijek samo kada se malko obudza njihova životna radinost. Samo religija može pripremiti, upravljati misao, taj izvor dobara i zala. Kršćanstvo je pak jedina moguća religija, koja je stvorila moderne narode i koja će ih sačuvati! Na ove riječi poznati francuski publicista Paul Bourget nadovezuje: „Škola, koja nema religijski moral, kao podlogu vaspitanja, ne može naučiti mladež moralnom načelu, jer moralnog načela nema izvan religije. Germanija, Engleska i Austrija velike su kulturne zemlje, koje imaju znatan značaj u novijoj povijesti. A u tim je upravo zemljama religijski moral podloga narodnom vaspitanju. Francuska, koja je uvjek spremna da pravi pokusa na društvenom tijelu, zavela je školu nekako srednjega spola. Ali, sudeći po školskim priručnicima povijetničara Aularda i moralista poput Payota ili Bayeta, lako je uočiti da je kratak korak od bezreligioznosti do protoreligioznosti.“

Vrijala je priznati da se u našoj državi uvjek pazi da ne fali u školama religiozni odgoj. Preporučuje se mladež vjersko čuđstvo i potiče se učenike na vršenje religioznih dužnosti, dačice podučava se i nauk o vjeri u svim razredima srednjih škola. Promotri li se pak malo dublje, u čemu u praksi sastoji religiozni odgoj, o kojog govorili teoretski prvi paragraf školskog pravilnika, dolazi se do zaključka, da je takav skroz negativan. Čitav se religiozni odgoj sastoji u tome, da učenici uče način vjere kojim ostale predmete n. pr. matematiku, povijest — a na žalost i manje — da iz dužnosti prisustvuju blagdanom školskog misi i trikrat u godini sakramentima. Ovo je sve. Dočim čitava obuka gimnazije ili realke posve je daleko od religije, dačice niti indirektno da podupire vjerski odgoj. Djaci uče svega, i takvih stvari koje nemaju nikavu praktičnu smisla za život. U svim tim mnogobrojnim predmetima ne podiže se niti se budi njihovo etičko-moralno čuđstvo. Naprotiv, na žalost, u nekim predmetima

mladež nalazi početak vjerskim bludnjama i religioznom indiferentizmu.

Nepobjitna je činjenica i upravo žalostna, da je cijeli vjerski odgoj ostavljen katehetama, koji, izolirani u svojoj misiji, mogu malo i veoma malo. Ovih zadnjih godina, osobito u našoj pokrajini, liberalna ateistička štampa, svojim infarnim člancima čestokrat pripuštenim i od cenzure, uzelu je katekete — ove jedine religiozne odgojitelje kod srednjih škola — na nišan te svaki njihov vjerski rad na polju nastave nastojaće da ocrni. Prikazivaše ih fanatizovanim agitatorima jezuitske propagande, natražnjicima, furtimaisima, mračnjacima koji zaglupljuju mladež svojim sredovječnim propovijedima i prelekcijama. Toko da pamti sve one epitetne koje je demokratsko-liberalna štampa nalazila za katekete? Posve naravno da ovakvom ambijentu i pored takvih osvada i omalovažavanja nemogu katehete polučiti vjerski odgoj, koji je glavni cilj škole.

Treba zato da ovi budu podupruti i pomagani i od drugih nastavnika, ako se, hoće dјake vjersko odgojenima. Naravski, da se ovo neće nikad postići dok i svi profesori ne budu aktivno pokazali svoje vjersko osvjeđenje. Malo vrijedi da katekete govore o Bogu djacima, ako i ostali profesori u čitavoj godini u školi ne spominju njegovo ime. Uzladne su sve moralne egzorte katekete, ako djaci ne vide kod svojih profesora moralnih i religioznih vrlina. Slušanje sv. mise nedjeljom i blagdanom i primanje sakramenata učenici će sve dotle smatrati kao kojumudrago školsku dužnost, n. pr. učenje lekcije, napisanje zadacea, dok ne budu vidili da svi profesori nedjeljom slušaju sv. misu, a ne iđu samo nekolicina, po izmjeni, da nadziru dјake i kazne eventualne prestupe u crkvi. Prvi paragraf školskog pravilnika tek će tada polučiti stalno svoju svrhu, ako i upravitelj škola i profesori ne budu vjerski indiferentisti i liberalci, već osvjeđeni kršćani, jer vrijedi uvjek ona stara: exempla trahunt.

Pokušalo se je, u zadnje vrijeme, osnivati medju učenicima srednjih škola „Marijinske kongregacije“. Ove organizacije, isključivo vjerske, imaju cilj da sačuvaju mladež od moralne pokvarenosti i pobude, vjerski osjećaj u mlađim srcima. Na koliko muka nijesu našli katekete u ovom podhvatu?! Koliko što i sve nije bezvjerska demokratska štampa proti njima pisala?! Provala je tu vjersku ustanovu klerikalnom propagandom, klerikalizmom u školi. Liberalci upozoravali su nadleže faktore putem novina na zasukane katekete, na njihov furtimaiski rad i nesavjesnu agitaciju. Katekete tobože hoće da uguše, u zametku, u mlađićima sile i slobod-

nije vidike te ih tako privedu u klerikalni tabor.

Nego, što je još začudnije, ovoj religioznoj instituciji nije bila prijateljica ni sama škola. Valja reći iskreno: profesori i upravitelji nisu otvoreno zabranjivali „Marijinske kongregacije“, jer iste ne prijeći ni školski pravilnik. Sam Ministar za bogoslovje i nastavu Dr. Hussarek, odgovarajući godine 1912. u austrijskom parlamentu, ustanovio je položaj „Marijinske kongregacije“ prama drugim društvinama, kojima je cilj njegovanje i učvršćivanje religioznog života; stoga se sa strane zakona ne može ništa prigovoriti da se „Marijinske kongregacije“ ustanove u srednjim školama.“

Nastavljivali nisu dosada otvoreno zabranjivali, ali nijesu niti izdaleka preporučivali već često koji profesor znao je bacati klipove i prijeći kojim, ironijom, sarkazmom, film podrugivanjem te nazivajući učenike, koji su istim pripadali, slugama — povrata i frataru. A mladež, ko mladež, videći protivnost u školi, podrugivanje i odvraćanje od javne štampe i od svojih sačuvenika, pa da je duševno i načijica, i najbolje osvjeđenja, malo po malo biježala iz „Marijinske kongregacije“, te se tako približavala onim društvinama, gdje se, bez svake sumnje, gubi vjera, čestitost, svakomoralno čuđstvo i poštenje.

Neće moći nikto reći, ko i malo želite da mladež te pomatra neke jezne zablude i put kojim ona danas kreće, da je mračnjaštvo ili sredovječno načraňaštvo, ako se ustvrdi da baš bi školska vlast moral je promicati u svim srednjim školama „Marijinske kongregacije“ kao ustanovu skroz religioznu. Ovakove vjerske kongregacije sigurno neće držati i narodu odgajati ni Principi ni Grabeži ni slične im drugove. Iz „Marijinske kongregacije“ neće izaći bombaši, ni atentatori, ni anarhisti.

8.000 Rusa zarobljeno. Rusija ulaguje se Italiji. Predlog o zarobljenim austrijskim Talijanima.

Brzojavljuju iz Rima dne 26. ov. mj. Ruski potkralj Krupenski došao je sinoć u konsulstvu te je dao ministru Sandandri ovu izjavu:

Car je, željom da iskaže svoje visoke simpatije prema Italiji, naredio da se svi austrijski zarobljenici talijanske narodnosti puste na slobodu, ako se Italija obvezde da će ih čuvati za cijelo vrijeme trajanja rata da se nebi opet povratiti u austro-ugarsku vojsku.

Sandandri je izjavio da visoke cijene simpatije namjerice Cara, ali upozorava potkralja na talijansko državno pravo, po kojem je svaki Talijanac, ili stranc, koji dođe na talijansko tlo a nije učinio nikakav zločin, sloboden i njegova se sloboda ne može biti nikakav način ograničiti.

Obzirom na ovo jmenu nije jasno, kako može da se obvezne Italije na straženje zarobljenika predanij joj da Rusije da ovi ne smiju preći na nikakvom mjestu talijansku granicu.

Na svaki način Sandandri će, također i obzirom na dužnosti neutralnosti, koju je Italija obvezana da čuva i prije nego bi se izlegla pravna pitanja o tome, ista temeljito dati ispitati, povjeriti ih mjerodavnom mjestu na proučavanje.

Von HOEFFER, generalmajor.

Sa ratišta u Franciji

Uzmak engleskog brodovlja.

BERLIN, 26. listopada.

Veliki glavni kvartir javlja:

Zapadno od Ypreskog kanala Nijemci su ljuto napali neprijatelja.

Englesko brodovlje, koje sudjelovalo u bojama težkom topovskom vatrom, bilo je prisiljeno da uzmakne sa dohvata oku. Tri engleska ratna broda bila su našim hitcima pogodjena.

PORAZ ENGLEZA.

BERLIN, 26. listopada.

Jugozapadno od Ypres-Lille njemački napadaj napreduje povoljno. U ljutom boju pretrpjeli su Englezovi.

Na istočnom ratištu naša ofenziva proti Augustovu napreduje.

Boj kod Ivangoroda.

BERLIN, 26. listopada.

Sjeverno od Arras-a žestoki francuski napadaj bio je skrenut uz težke gubitke po neprijatelju.

Sarajevski atentat pred sudom.

Posljive dovršenog dokaznog po-

stupka državni odvjetnik je držao plađedoyer, u kojem je rekao da je republikanac je rekapitulisan glavne tačke rasprave, u kojima se je

nepobitno dokazalo da je Srbija, koja svoju egzistenciju i mnogostruku proširenje najviše može da zahvali Monarhiji, odvratila ovoj samo mržnji.

Potaknuta od despotskog ruskog carstva, koje je Srbiju upotrebljavalo u vlastite svrhe као oružje proti Austro-Ugarskoj, ona je zapala u bolest veličine i htjela da na jugu među Slavenima igra istu ulogu као Rusija na sjeveru.

Prožeta ovim megalomaničkim mislima srpska vlada nije se žaciala nikavim srestava, da, pod platem jugoslavenskog jedinstva, ujedinia sa Srbijom sve zemlje Monarhije napućene južnim Slavenima, a u prvom redu Bosnu i Hercegovinu.

Srpski ministri pa i sam prijestolonasjednik dolazili su više puta, kako je dokazano, u osobni doticaj sa ubojicama nadvojvodice.

Ostatlo je učinilo državstvo, „Narodna obrana“, oružje u rukama srpske vlade. Ovo državstvo je otrovalo sve slojeve jugoslavenskoga društva u Monarhiji, i zadobilo, za sebe kulturnu, gospodarsku i financijsku društva u Bosni i Hercegovini, koja su bila srestva za velikosrpsku propagandu i velezajdičku agitaciju proti Monarhiji. Po suglasnim izjavama istih optuženika umoren prestolonasjednik bio je na putu namjerama

srpskih vladinih krugova, koji su odlučili da ovu zapreku velikom srpskstvu pod svaku cijenu ostrane. Srpska vlada opskrblila je ubojice novcem i oružjem. Sarajevsko umorstvo je samo novi član u dugom lancu zločinstava koja je djelomično izvršila srpska vlada proti Monarhiji a za njene imperialističke svrhe.

Dražvin odvjetnik na kraju predlaže, da obtuženici budu osuđeni u smislu optužnice.

Nakon što je obrana dovršila playdtere, zaključena je glavna rapsprava. Osuda će biti proglašena na 28. o. mj. u jutro.

Koncerat u prilog „Crvenog Križa“

Osim vlastnika kazališnih loža, koje smo već spomenuli, ustupili su bezplaćno svoje lože odboru gospoda: Frano Inchistori, Ugo i Guido Fosco, Martinis Olga, Meichner Sane, činovništvo Šufida.

Odbor je pak primio slijedeće iznose od gospode, koja radi nestasice mjesa nisu mogla prisustvovati koncertu:

Komandanti i mašinisti Aust.

Lloyd Komando i mašinisti parobroda "Austria".

Bartole Giuseppe komandant 10

Kap. Sirovich Libero 5

Kap. Senegovich Edvard 5

Kap. Fibiger Francesca 5

Kap. Filipini Tommaso 5

Probst Carlo mašinista 5

Hlasse Andrea 5

Rossi Francesco 5

Wegsneider German mašinista 5

Velicogna Josip 5

Komandanti, mašinisti činovnici

Austro Americane:

Cosulich Komandan Kaiser F. J. 100

Zacevich Komandan parobroda "Gerty" 20

Bartholich G. Komandan par. "Argentina" 10

Zar Petar Komandan parobrod "Francesca" 10

Hreglich A. Komandan par. "Oceanica" 5

Giadrossi L. oficir par. "Giulia" 10

Gligo G. oficir parobr. "Maria" 10

Coretta A. oficir par. "Belvedere" 5

Fernandez Carpenteri parobrod "Gerty" 5

Ivancic Giov. Kuhač parobrod "Gerty" 2

Plescia Stefano Kuhač parobrod "Giulia" 5

Gherscovich parobrod "Maria" 5

Gospodja Castro-Lazzari 20

Anelli Oreste 10

pl. Fontana di Valsalina Umberto poslovnicu Monte Promina 10

Oberleutnant Saverl 10

Magazin Risto 5

F. Ritter von Gurschka k. u. k. Linienschiffskapitan Komandan "Maria Theresa" 5

de Marassovich Francesco 10

Edgard 1

Roich M. pročelnik kolodvora 2

Pellegrini Kapetan 10

Despot Vice Mandalina 10

Od raznih darovatelja 16:40

Mjesto cveća dostavili su: obori:

Kontradmiral Zaccaria 20

Ravnatelj Marko Ježina 20

Colombani Doktor Filip 20

Za priredjenje koncerta odbor

nije podnio nikakva troška,

jer je primijenio ove račune pod-

mirene u iznosu od K 336.

Uprava Kazališta za priredjenje

kazališta

Hrvatska Zadržujuća Tiskara 36

Tvrda Ante Šupuk i sin 117

Cosolo Ante (postotak prodaje ulaznina) 20

Grimani Ivan 96

Colombo Toma	20
Modun Josip	12
Dobrovoljni vatrogasci	12
Redarstveni obć. komesar i redari	7
Politički komesar Narančić	4
Matacich Josip i Modun Ivan	4
Čist prihod koncerta iznosi,	
kašto bi bavljen K 4082:40.	
Utjeralo se je nazme za: 449	
ulaznica u parter i lože po K 5	2245
63 ulaznice za djecu i učenike po K 2	126
62 ulaznice za podoficire po K 2	124
128 sjedala u parteru po K 3	384
106 ulaznica na galeriju po K 2	212
21 ložu privatnih po K 12	252
Prinosi gorinaznaci	547:40

Svega K. 4082:40

Ovaj iznos, pošto bi obavješten mještini odbor "Crveni Križ", bio od predsjednika odbora, presvjetlog gospodina Kontradmira Zaccaria direktno dostavljen pokrajinskom Predstojništvu austrijskog "Crvenog Križa" u Žadru.

KRONIKA

Sve zagrebačke novine javljaju, da su naše čete u Srbiji, nakon trodnevnog boja osvojile Jagodino planinu. To je najpočetnija od srpskih obranbenih pozicija, koje su nam došale pale u ruke.

Novine u Newyorku pripisuju pisma engleskih vojnika, koji se razazire, da Englezi utvrđuju London u opsegu od 20 milja, jer se boje iskrećanja Njemačaca.

Venecijani i venecijanske žene u vremenu kvaraća.

Kako se javila u glavnom stana, Šef generalnog štaba general Moltke obolio je od jetrene i žučne bolesti. Bolest ne daje povode velikom zabrinjaju. Moltke se nalazi u dobroj liječnickoj njezi u velikom kvartru. Već se dapače konstatuje bitno poboljšanje. Njegove poslove preuzeo je ministar ratne Kabinetnijen.

Na mnogim mjestima u Portugalu, pojavise se monarhistički nemiri. Lisabon je bio za nekoliko ura prekinut uslijed presećanja brzobjavnih žica i radi porušenja željezničke pruge sa sjeverne strane Portugala.

U Maři je ulivačem monarhski oficir sa sto civilista, te zaliže oružja u vojnoj školi, čije vojnike kušaše da podigne na usstanak. Iz Lisabona su poslane čete. Mnogo je uapsenih.

Amsterdamski listovi javljuju, da je u Nizozemskoj internirano 32.800 engleskih i belgijskih vojnika, među njima 1430 časnika.

Englesko službeno saopštenje priznaje da je 23. rujna palo u nječake ruke 88 engleskih ladja.

Turski ratni ministar Enver paša imenovan je za najvišeg zapovjednika turske armade i mormare.

Talijski Ulivi izjavio je, da je predoao svog radio-balističkog aparata Njemačkoj. To bi bio aparat, pomoću kojega električnim strujama moglo bi se iz daljine umiriti i najviši brodove.

Ulivi je bio proglašen prevarantom, pa tako ovi vijesti valja zabilježiti sa rezervom.

Otomanski Lloyd iz sigurnog vrela saznaje: ruski je poslanik u Sofiji upravo nije priječi, način zahtjevao od bugarske vlade da prepusti luke Varna i Burgas za ruski transbitni promet i dodao, da će Rusija u danom slučaju poprimiti oštре mере da iznudi izpunjenje svog zahtjeva.

"Daily Chronicle" javlja: Nedavne pristreme vijesti, da će se Portugal imaćati u rat, ne odgovaraju istini.

Kraljevo: kravije i ovce, sastojeći naravno i sterilizirano, prodaju po 48. para litar.

Uzorna Miljekarna J. Drezga,

Za "Crveni Križ".

XIII. iskaz Šibenika.

Od Koncerta držanog u kazalištu Momač Šibenik	K. 4082:40
Dauer Adolf	2
Da počasti uspomenu gosp. Anje Buljan Ivo Buljan Skradin	5
Da počaste uspomenu gosp. Romano Inchiori	3
Emma i dr. Frane Dulibić	10
Obliteči Gino Merlači	2
Da počasti uspomenu gosp. Antonia Galvani, Mattiazz i Giovanni	3
Od c. k. satnici domobranskog narodnog ustanka na četu: Barbir Mate c. k. or. straže-istar	3
Belamarči Joso	2
Bukić Ivan	1:50
Španja Vice	2
Škugor Spido	1:50
Ercelogović Mate	1:50
Mandušić Petar	1
Kovač Joso	1
Marić Čiro	1
Lubić Stipe	1:50
Knežić Niko	1
Bujas Joso	1:50
Lambića Joso	2
Inčići Robert	1
Čelalija Jere	1:50
Krnji Mate	1
Ninić Marko	1
Kalaus Ante	1
Huljev Jerko	1
Čeko Stefan	1
Bušaš Ivo	1
Junakovac Ivo	1
Kalais Ivo	0:70
Jaković Ivo	1:50
Knežić Ante	1
Protega Stipe	1
Spanja Ivan	0:70
Gović Nikola	0:80
Gaspar Mijo	1
Dospot Luka	1
Slavica Stipe	1
Zonja Erane	1:50

S prijašnjim svega K. 13.985:19

Domaće vijesti.

A. Gostinčar; Koračnica, Vražje divizije. Primili smo sladkove koračnike Vražje divizije, pripremljeni za glasovir. Autor je dobio, kako je poznato, radi uspjeli koračnici, posvećene Vražjoj diviziji, povoljno priznane i zahvaljuju na križu.

Prilog: Šest koračnica, sastavljene od zelenih i žutih koračnica, uključujući i dva sa žutom bojom. Pravilno

Nadzor nad inozemnim poduzećima

"Winer Zeitung" objavljuje carsku naredbu o postupku sa inozemnim poduzećima i o nadzoru nad njima.

Talijski Ulivi izjavio je, da je predoao svog radio-balističkog aparata Njemačkoj. To bi bio aparat, pomoću kojeg električnim strujama moglo bi se iz daljine umiriti i najviši brodove.

Ulivi je bio proglašen prevarantom, pa tako ovi vijesti valja zabilježiti sa rezervom.

Otomanski Lloyd iz sigurnog vrela saznaje: ruski je poslanik u Sofiji upravo nije priječi, način zahtjevao od bugarske vlade da prepusti luke Varna i Burgas za ruski transbitni promet i dodao, da će Rusija u danom slučaju poprimiti oštре mере da iznudi izpunjenje svog zahtjeva.

Gosp. N. N. K 18; g.dja. A. Böttner K 10; g.dja markiza Bona K 10; g.dja A. Dulibić K 5; gosp. Rojh, upravitelj željezničke postaje K 10; g.dja dr. Montana 6 bokica; m.pn. o. F. Miolin 5 pari bječava, 3 košulje, 1 par gačica, 2 maje i 20 kruna; N. N. K 2; N. N. jednu bocu bočnika; ljekarnik gosp. Giacinto Mattiazz i čašice za konjak i 8 malih zrcala; m.pn. trajnevi sv. Fran 800 cigareta; mons. Don V. Karadjole jedan botilištan vina; g. Nikolka Šoda 3 velika fina sira i 10 kutija sardina; g. Protega Marko 3 kg. kruha; g. Ante Bogić 2 velika paka cigareta; gosp. Crijenko 6 čaši i 2 boća rožolja; trgovac g. Čukela jedan salam.

Gidja Karadjole Ana 2 košulje i par gačica; g.dja Saura Ana 6 krpice povoje;

1 ponjava, 2 rupca i 3 para bječava; g. Ivo Belamarči 3 maje, 3 košulje, 1 par gačica i 4 krpe; g. Marko Jakovljević 6 rubaca, 2 para gača; g. Mattiazz Cristoforo 1 par gačica, 2 para bječava i jednu košulju; Vesić 2 para gačica i jednu košulju; g. Mate Pergin 3 para gačica; g.dja Mandi Istinić 2 K; g. Grimani Ivan po jednu kutilju cigareta Damens, Kaiser, Menfis, Prince, Egyptos i Dames; g. Josip Meneghelli 5 kutilja cigareta Damens.	Sanskimost
"Priedor"	Priedor
"Sanski most"	Sanski most

Čaplie	"Vlak 1."
"Sanica"	Bravsko
"Grmeč"	"Križanje s vlakom 2."

"Bravsko"	dol. 4 25
"Priedor"	dol. 4 40
"Sanski most"	dol. 5 50

"Vlak 1." "Vlak 2."

"Sanskimost"	Bravsko
"Priedor"	"Sanskimost"
"Sanski most"	Bravsko
Čaplie	"Vlak 1."
"Sanica"	Bravsko

"Grmeč"	Bravsko
"Grmeč"	Bravsko
"Grmeč"	Bravsko

"Grmeč"	Bravsko

"Vlak 1." "Vlak 2."

"Vlak 2."